Wymagania edukacyjne – GEOGRAFIA KLASA 7

*w nawiasie podano numer tematu w podręczniku

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. **Środowisko przyrodnicze Polski na tle środowiska przyrodniczego Europy**					
1., 2. Położenie geograficzne Polski (1.1)	– wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie; – podaje nazwy stolic sąsiadów Polski; – podaje powierzchnię Polski; – wskazuje na mapie przebieg granic Polski, w tym lądowych i morskich; – wyjaśnia pojęcia *terytorium państwa*, *granica państwa*.	– na podstawie mapy ogólnogeograficznej podaje cechy położenia Polski w Europie; – określa, w jaki sposób zostały wytyczone granice Polski (w tym granica morska); – wymienia skrajne punkty terytorium Polski i Europy; – odczytuje długość i szerokość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy.	– omawia cechy położenia Polski w Europie; – rozróżnia konsekwencje położenia geograficznego, ekonomicznego i politycznego Polski w Europie; – podaje, jak określić położenie geograficzne Polski; – wyjaśnia pojęcia *rozciągłość południkowa* i *rozciągłość równoleżnikowa*.	– omawia konsekwencje przyrodnicze, ekonomiczne i polityczne położenia Polski nad Morzem Bałtyckim i w Europie; – oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski.	– wyjaśnia przyrodnicze konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski; – omawia pojęcia: *wyłączna strefa ekonomiczna* i *wody terytorialne.*
3., 4. Ukształtowanie powierzchni Polski (1.2)	– wyjaśnia pojęcia: *erozja*, *akumulacja*, *lądolód*, *ruchy górotwórcze* (*fałdowania*); – podaje nazwy najwyżej i najniżej położonych punktów w Polsce; – wymienia pasy ukształtowania powierzchni; – podaje podstawowe cechy ukształtowania powierzchni Polski; – wymienia i wskazuje na mapie największe łańcuchy górskie Polski; – wymienia i wskazuje na mapie obszar objęty ostatnim zlodowaceniem.	– wyjaśnia pojęcia: *rzeźba terenu*, *proces geologiczny*, *zlodowacenie*; – wymienia procesy geologiczne kształtujące rzeźbę terenu Polski; – wskazuje na mapie pasy ukształtowania terenu, podaje przykłady krain geograficznych; – wymienia formy krajobrazu polodowcowego; – podaje, jakie są typy gór wyróżnione ze względu na sposób powstania.	– charakteryzuje w sposób ogólny rzeźbę terenu Polski; – opisuje proces powstawania gór fałdowych i zrębowych, podaje przykłady gór w Polsce i w Europie; – podaje przykłady gór powstałych w poszczególnych orogenezach; – opisuje, na czym polega odmłodzenie rzeźby gór; – wyjaśnia, jak powstawały wybrane formy polodowcowe: moreny, sandry, jeziora, pradoliny, głazy narzutowe; – wyjaśnia, na czym polega pasowość rzeźby.	– przedstawia wpływ zlodowaceń na ukształtowanie powierzchni Polski (na krajobraz górski i krajobraz pojezierny); – przedstawia wpływ ruchów górotwórczych w Europie na ukształtowanie powierzchni Polski; – charakteryzuje rzeźbę terenu w poszczególnych pasach ukształtowania powierzchni; – podaje różnice między rzeźbą staroglacjalną a rzeźbą młodoglacjalną.	– wyjaśnia, czym jest tabela stratygraficzna; – przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy oraz wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne, mające wpływ na ukształtowanie krajobrazu Polski; – charakteryzuje formy rzeźby polodowcowej.
5., 6. Klimat Polski (1.3)	– wyjaśnia pojęcia: *pogoda*, *klimat*, *masa powietrza*, *okres wegetacyjny*; – wymienia czynniki wpływające na klimat; – podaje, jaki typ klimatu występuje w Polsce; – wymienia podstawowe cechy klimatu Polski; – odczytuje informacje z wykresu klimatycznego (klimatogramu).	– prezentuje czynniki kształtujące klimat Polski; – charakteryzuje cechy klimatu Polski oraz długość okresu wegetacyjnego; – określa, czym jest amplituda temperatury powietrza, potrafi ją obliczyć; – odczytuje informacje z map klimatycznych.	– wyjaśnia wpływ czynników klimatotwórczych na klimat Polski; – wyjaśnia pojęcie *przejściowość klimatu*; – wymienia cechy świadczące o przejściowości naszego klimatu; – opisuje cechy klimatu na podstawie wykresu klimatycznego; – wymienia masy powietrza kształtujące klimat Polski.	– opisuje wpływ mas powietrza na zróżnicowanie pogody w Polsce; – przedstawia wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę; – prezentuje informacje z zakresu prognozowania pogody.	– wyjaśnia przyczyny zróżnicowania klimatycznego Polski; – opisuje klimat wybranych regionów Polski; – wyjaśnia zależność między klimatem a roślinnością na przykładzie klimatu górskiego; – prezentuje wyszukane przez siebie informacje z zakresu zmian klimatu.

7. Rzeki Polski na tle rzek Europy (1.4)	– wyjaśnia pojęcia: *system rzeczny*, *źródło*, *ujście*, *dorzecze*, *dział wodny*, *stan wody w rzece*, *wezbranie*, *niżówka*, *powódź*; – wymienia charakterystyczne odcinki rzeki (biegi rzeki); – podaje nazwy największych rzek Polski; odczytuje z mapy nazwy rzek Europy; – wymienia sposoby zasilania rzek.	– wyjaśnia pojęcia *zlewisko*, *obszar bezodpływowy*; – wskazuje dział wodny na mapie; – charakteryzuje rzekę w poszczególnych biegach; – rozpoznaje rodzaje ujść rzecznych; – wskazuje na mapie największe rzeki Polski; – wymienia cechy sieci rzecznej Polski.	– wyjaśnia pojęcie *asymetria dorzeczy*; – wymienia czynniki środowiska wpływające na systemy rzeczne; – wyjaśnia zależność między sposobem zasilania rzeki a stanami wody w ciągu roku.	– opisuje walory przyrodnicze Wisły i Odry; – podaje przykłady rzek należących do poszczególnych zlewisk; – wyjaśnia wpływ czynników środowiska na systemy rzeczne; – wskazuje obszary zagrożenia powodziowego w Polsce (np. na podstawie portalu ISOK).	– rozpoznaje rzeki Polski na mapie konturowej; – wskazuje następstwa gospodarcze związane z różnymi stanami wód w rzekach Polski.
8. Główne typy gleb w Polsce (1.5)	– wyjaśnia pojęcie *gleba*; – podaje składniki gleby; – wymienia gleby występujące w Polsce.	– opisuje proces powstawania gleby; – wyjaśnia pojęcia: *profil glebowy*, *gleba antropogeniczna*, *żyzność gleby*, *degradacja* (*erozja*) *gleby*; – podaje, które gleby są żyzne, a które mało żyzne.	– wyjaśnia różnice między glebami strefowymi a astrefowymi, podaje przykłady gleb występujących w Polsce należących do obu grup; – wymienia czynniki sprzyjające degradacji gleby; – wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu gleb w Polsce; – wskazuje na mapie miejsca występowania poszczególnych rodzajów gleb.	– opisuje czynniki wpływające na zróżnicowanie gleb w Polsce; – opisuje cechy gleb na podstawie profili glebowych.	– wyjaśnia zależność między rodzajem gleby a jej rolniczym wykorzystaniem.
9. Różnorodność lasów w Polsce (1.6)	– podaje podział lasów ze względu na stan gatunkowy: bory, grądy, olsy, łęgi; – wymienia warstwy lasu; – określa znaczenie lasów dla przyrody i człowieka.	– wymienia czynniki przyrodnicze i społeczno-kulturowe wpływające na zróżnicowanie lasów w Polsce; – wyjaśnia pojęcie *wskaźnik lesistości* i podaje wartość wskaźnika lesistości dla Polski.	– charakteryzuje lasy Polski, podaje miejsce występowania poszczególnych typów lasów;	– wyjaśnia zależność między rodzajem lasu a elementami środowiska przyrodniczego (glebą, wodą, klimatem); – porównuje skład gatunkowy lasów w Polsce na przestrzeni lat.	– określa przyczyny zagrożeń lasów i proponuje sposoby zapobiegania tym zagrożeniom; – wyszukuje dane na temat państw w Europie o większej lub mniejszej lesistości niż Polska; – podaje przykłady działań obywatelskich służących poprawie stanu środowiska przyrodniczego Polski.
10. Formy ochrony przyrody w Polsce (1.7)	– wyjaśnia pojęcie *środowisko przyrodnicze*; – wymienia motywy ochrony przyrody; – wymienia najważniejsze formy ochrony przyrody w Polsce (park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody).	– wskazuje na mapie Polski parki narodowe – wymienia działania, które może prowadzić sam w celu ochrony przyrody; – wymienia motywy ochrony przyrody.	– podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu.	– omawia walory przyrodnicze wybranych terenów chronionych w najbliższej okolicy – wymienia inne formy ochrony przyrody niż parki narodowe, parki krajobrazowe i rezerwaty przyrody (np. stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu).	–wyjaśnia, na czym polega koncepcja zrównoważonego rozwoju; – podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.
11. Surowce mineralne Polski (1.8)	– podaje podział surowców mineralnych ze względu na ich sposób wykorzystania.	–omawia podział surowców mineralnych ze względu na ich wykorzystanie, – podaje przykłady surowców należących do różnych grup.	– opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych Polski na podstawie mapy tematycznej.	– omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski.	–opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
12. Morze Bałtyckie (1.9)	– na podstawie mapy określa położenie Morza Bałtyckiego; – wymienia główne cechy fizyczne Morza Bałtyckiego.	– wyjaśnia pojęcia: *mierzeja*, *klif*, *degradacja wód*, *zatoka*, *cieśnina*; – podaje przyczyny małego zasolenia Morza Bałtyckiego; – wymienia gatunki roślin i zwierząt występujące w naszym morzu; – wskazuje na mapie państwa nadbałtyckie.	– charakteryzuje całościowo środowisko przyrodnicze Morza Bałtyckiego; – na podstawie mapy opisuje linię brzegową Morza Bałtyckiego (podaje nazwy wysp, półwyspów, cieśnin); – wskazuje przyczyny degradacji wód Morza Bałtyckiego.	– omawia znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego.	– wyjaśnia, jak formowało się Morze Bałtyckie; – proponuje działania wpływające na ochronę wód Morza Bałtyckiego.
Dział 2. **Społeczeństwo Polski na tle społeczeństwa Europy**					
14. Podział administracyjny Polski (2.1)	– wyjaśnia pojęcie *podział administracyjny*; – wskazuje na mapie administracyjnej Polski województwa i ich stolice.	– wymienia jednostki podziału administracyjnego w Polsce.	– przedstawia trójstopniowy podział administracyjny; – określa przynależność administracyjną swojej miejscowości.	– przedstawia podział Polski na krainy historyczno-etnograficzne.	– omawia zmiany, które zostały wprowadzone w podziale administracyjnym Polski w 1999 r.
15. Ludność Polski – rozmieszczenie i gęstość zaludnienia (2.2)	– wyjaśnia pojęcie *gęstość zaludnienia* – podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia Polski; – wymienia województwa o najmniejszej i największej gęstości zaludnienia.	– wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce.	– omawia przyczyny nierównomiernego zaludnienia Polski.	– charakteryzuje rozmieszczenie ludności w Polsce; – analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce.	– porównuje zaludnienie wybranych regionów Polski lub krajów Europy.
16. Zmiany liczby ludności Polski i Europy po 1945 r. (2.3)	– podaje liczbę ludności Europy i Polski; – odczytuje z wykresu informacje dotyczące zmiany liczby ludności Polski i Europy; – wyjaśnia pojęcia: *przyrost naturalny*, *migracja*, *emigracja*, *imigracja*, *saldo migracji*, *przyrost rzeczywisty*.	– wyjaśnia pojęcie *współczynnik przyrostu naturalnego*; – oblicza przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty i saldo migracji; – wymienia przyczyny strat ludności; – podaje czynniki wzrostu liczby ludności po II wojnie światowej.	– oblicza współczynniki przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; – opisuje zmiany liczby ludności Polski po 1945 r.; – na podstawie wykresu przedstawia tendencje zmian liczby ludności Europy na tle innych kontynentów.	– analizuje przyczyny zmian liczby ludności Polski.	– analizuje skutki utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce i w wybranych krajach Europy; – przedstawia propozycje działań mających na celu zatrzymanie spadku liczby ludności w Polsce.
17. Migracje Polaków na tle współczesnych ruchów migracyjnych w Europie (2.4)	– wyjaśnia pojęcia: *migracja*, *emigracja*, *imigracja*, *saldo migracji*, *Polonia*; – wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją; – wymienia przyczyny migracji w Europie i skutki migracji.	– podaje kierunki emigracji Polaków, wymienia główne skupiska Polonii; – określa kierunki napływu imigrantów do Polski.	– opisuje fale migracji po II wojnie światowej; – wymienia przyczyny emigracji Polaków.	– analizuje wykresy przedstawiające ruchy migracyjne; – wyjaśnia pojęcie *kryzys migracyjny*.	– formułuje hipotezy dotyczące przyczyn i skutków migracji; – ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie; – przewiduje, jakie skutki mogłaby wywołać emigracja z Polski.

18. Przyrost naturalny i rzeczywisty w Polsce i w wybranych krajach Europy (2.5)	– wyjaśnia pojęcia: *przyrost naturalny*, *saldo migracji*, *przyrost rzeczywisty*; – odczytuje z tabeli i wykresów informacje dotyczące przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego.	– oblicza saldo migracji, przyrost naturalny i przyrost rzeczywisty ludności; – wymienia państwa o różnym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie.	– oblicza współczynnik przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; – analizuje wykresy przedstawiające wskaźniki demograficzne; – opisuje sytuację demograficzną w Polsce.	– opisuje zmiany liczby ludności i zmiany wskaźników demograficznych w Europie i w Polsce; – opisuje sytuację demograficzną w wybranych krajach Europy.	– porównuje zmiany w przyroście naturalnym i przyroście rzeczywistym ludności w Polsce i w wybranych krajach Europy; – określa tendencje zmian liczby ludności w Polsce i w Europie w latach 2030–2050.
19. Struktura wieku i płci ludności Polski (2.6)	– wyjaśnia pojęcia: *wiek przedprodukcyjny*, *wiek produkcyjny* i *wiek poprodukcyjny*, *starzenie się społeczeństwa*, *struktura płci i wieku*, *piramida płci i wieku*; – podaje, czym zajmuje się GUS.	– wyjaśnia, jak skonstruowana jest piramida płci i wieku, odczytuje z niej informacje; – określa na podstawie kształtu piramidy wiek społeczeństwa.	– omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na podstawie piramidy płci i wieku; – wymienia przyczyny starzenia się społeczeństwa.	– charakteryzuje strukturę demograficzną ludności wybranych krajów na podstawie piramidy płci i wieku; – wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku i płci.	– ocenia wpływ starzenia się społeczeństwa na sytuację ekonomiczną państwa; – przedstawia propozycje rozwiązań dotyczących poprawy sytuacji demograficznej wybranych państw.
20. Struktura narodowościowa i religijna ludności Polski i wybranych państw europejskich (2.7)	– wyjaśnia pojęcia: *narodowość*, *mniejszość narodowa*, *mniejszość etniczna*; – wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce.	– na podstawie materiałów źródłowych charakteryzuje mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce; – wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkane przez mniejszości narodowe.	– na podstawie materiałów źródłowych przedstawia strukturę wyznaniową Polaków.	– omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce.	– na podstawie materiałów źródłowych omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości etnicznych w Polsce; – na podstawie dostępnych źródeł informacji omawia problemy mniejszości narodowych w Polsce.
21. Rozwój gospodarczy i jego wpływ na zatrudnienie (2.8)	– wyjaśnia pojęcia: *sektory gospodarki*, *produkt krajowy brutto (PKB)*, *struktura zatrudnienia*; – przedstawia podział gospodarki na sektory.	– wyjaśnia, czym zajmują się poszczególne sektory gospodarki; – wymienia wskaźniki określające poziom gospodarczy kraju; – wyjaśnia pojęcie r*eindustrializacja*;	– określa różnice w strukturze zatrudnienia ludności między Polską a wybranymi państwami europejskimi; – przedstawia rolę usług w kształtowaniu PKB.	– opisuje zmiany zachodzące w gospodarce i w strukturze zatrudnienia na przestrzeni lat w Polsce i w Europie; – porównuje strukturę zatrudnienia i PKB wybranych krajów Europy; – wyjaśnia, czym jest sektor kreatywny.	– wykazuje znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju kraju; – przedstawia przykładowe kryteria zaliczania państw do grupy krajów wysokorozwiniętych (np. kryteria Banku Światowego).
22. Poziom urbanizacji w Polsce i w Europie (2.10)	– wyjaśnia pojęcia: *urbanizacja*, *miasto*, *wskaźnik urbanizacji*, *aglomeracja monocentryczna*, *aglomeracja policentryczna* (*konurbacja*); – wymienia nazwy największych miast Polski i wskazuje je na mapie; – podaje wartość wskaźnika urbanizacji w Polsce.	– wymienia czynniki sprzyjające powstawaniu i rozwojowi miast, – podaje przykłady miast, które miały różne czynniki rozwoju; – wymienia województwa o najniższym i najwyższym wskaźniku urbanizacji; – wymienia pozytywne i negatywne aspekty życia ludności w wielkim mieście.	– opisuje rozmieszczenie miast w Polsce; – wyjaśnia proces powstawania aglomeracji monocentrycznej i konurbacji; – wyjaśnia pojęcie *suburbanizacja*.	– analizuje poziom urbanizacji w Polsce i w Europie; – wyjaśnia, na czym polega zrównoważona urbanizacja.	– analizuje proces powstawania i rozwoju miast na konkretnym przykładzie.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 3. **Gospodarka Polski na tle gospodarki Europy**					
24. Warunki rozwoju polskiego rolnictwa (3.1)	– wyjaśnia pojęcia: *rolnictwo*, *użytek rolny*, *mechanizacja*, *chemizacja*, *agroturystyka*; – wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa.	– opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce; – wskazuje na mapie regiony o korzystnych i niekorzystnych warunkach rozwoju rolnictwa.	– przedstawia na przykładach wpływ poszczególnych czynników na rozwój rolnictwa w Polsce; – wymienia korzyści i zagrożenia związane ze stosowaniem środków ochrony roślin.	– ocenia uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce;– porównuje uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze Polski z innymi państwami Europy.	– przedstawia korzyści dla polskiego rolnictwa wynikające z członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej.
25. Uprawy roślin i chów zwierząt w Polsce (3.2)	– wyjaśnia pojęcia: *użytkowanie ziemi*, *grunty orne*, *drób*, *trzoda chlewna*, *bydło*, *pogłowie zwierząt*; – wymienia najważniejsze rośliny uprawne oraz zwierzęta, których chów jest prowadzony w Polsce.	– wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych upraw roślin i obszary chowu zwierząt w Polsce – wyjaśnia, od czego zależy rozmieszczenie upraw roślin i chowu zwierząt; – odczytuje z wykresów dane dotyczące wybranych aspektów rolnictwa.	– przedstawia przestrzenne zróżnicowanie głównych upraw roślin i chowu zwierząt w Polsce oraz ich znaczenie gospodarcze; – wskazuje na mapie rejony warzywnictwa i sadownictwa w Polsce.	– charakteryzuje wybrane rośliny uprawne, określając ich wymagania klimatyczne i glebowe; – wyjaśnia, na czym polega polityka rolna państwa.	– opisuje wpływ rolnictwa na środowisko przyrodnicze; – podaje przykłady metod uprawy i chowu zwierząt niezagrażające środowisku.
26. Zmiany w strukturze przemysłu Polski (3.3)	– wyjaśnia pojęcia: *przemysł*, *transformacja gospodarki*, *restrukturyzacja*, *prywatyzacja*, *okręg przemysłowy*; – wymienia czynniki rozwoju przemysłu.	– przedstawia podział przemysłu na sekcje; – omawia rolę przemysłu w gospodarce; – wyjaśnia różnicę między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.	– omawia czynniki, które wpłynęły na zmianę struktury przemysłu w Polsce; – wymienia i wskazuje na mapie okręgi przemysłowe w Polsce.	– wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski; – analizuje dane statystyczne dotyczące przemysłu; – wymienia i wskazuje na mapie obszary SSE.	– określa poziom rozwoju przemysłu Polski; – opisuje kierunki zmian w przemyśle.
27. Usługi i ich rola w rozwoju gospodarki (3.4)	– wyjaśnia pojęcie *usługi*; – podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce.	– wymienia strukturę branżową usług; – wymienia nazwy usług zanikających i rozwijających się.	– omawia rolę usług w gospodarce; – przedstawia zmiany w strukturze branżowej usług w Polsce.	– analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia w usługach na przestrzeni lat.	– ocenia znaczenie usług dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego.
28. Rozwój komunikacji w Polsce (3.5)	– wyjaśnia pojęcia: *transport*, *łączność*, *komunikacja*, *logistyka*; – rozróżnia rodzaje transportu; – wskazuje na mapie regiony o najsłabszej dostępności komunikacyjnej.	– przedstawia strukturę transportu, łączności; – podaje udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach ładunków i pasażerów.	– wyjaśnia znaczenie transportu, łączności i komunikacji w funkcjonowaniu państwa; – określa znaczenie internetu w komunikacji we współczesnym świecie.	– przedstawia rolę komunikacji we współczesnym świecie; – omawia potrzebę modernizacji komunikacji; – omawia wpływ logistyki na rynek pracy.	– ocenia znaczenie usług, w tym transportu, łączności i komunikacji dla jakości życia i rozwoju gospodarczego; – podaje przykłady rozwiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju transportu.
29., 30. Walory turystyczne Polski (3.7)	– wyjaśnia pojęcia: *dziedzictwo kulturowe*, *dziedzictwo przyrodnicze*, *walory turystyczne*; – omawia, co wpływa na atrakcyjność turystyczną regionu i kraju.	– omawia walory turystyczne Polski; – wskazuje na mapie regiony Polski o dużej atrakcyjności turystycznej; – wyjaśnia, czym jest lista światowego dziedzictwa UNESCO.	– prezentuje atrakcyjność wybranych regionów turystycznych Polski; – analizuje na podstawie danych statystycznych walory turystyczne Polski i innych krajów Europy.	– charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ludzkości położone w Polsce.	– wymienia najcenniejsze walory przyrodnicze i kulturowe własnego województwa.

31. Sukcesy Polaków i polskich firm na arenie międzynarodowej (3.8)	– wyjaśnia pojęcia *przedsiębiorczość*, *patriotyzm ekonomiczny*; – wymienia nazwiska Polaków, którzy osiągnęli międzynarodowy sukces, np. są laureatami Nagrody Nobla.	– wskazuje, co może mieć wpływ na sukces przedsiębiorstwa; – wymienia nazwy polskich marek rozpoznawalnych na świecie.	– podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego; – wymienia przykłady polskich przedsiębiorstw, które osiągnęły sukces na arenie międzynarodowej.	– charakteryzuje kryteria sukcesu wybranych polskich przedsiębiorstw.	– uzasadnia potrzebę wspierania polskiej przedsiębiorczości i gospodarki.
32. Mój wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy i kulturowy Polski (3.9)	– wyjaśnia pojęcie *społeczeństwo obywatelskie*; – przedstawia cechy, które ma osoba przedsiębiorcza.	– rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej; – wymienia cechy społeczeństwa obywatelskiego.	– opisuje na przykładzie wpływ jednostki na gospodarkę państwa; – przedstawia cechy osób przedsiębiorczych.	– wyjaśnia, w jaki sposób różne działania obywatelskie wpływają na życie społeczno-gospodarcze państwa.	– – analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która odniosła sukces w życiu zawodowym.
Dział 4. **Relacje między elementami środowiska geograficznego**					
34. Zagospodarowanie dorzecza a występowanie powodzi (4.1)	– wyjaśnia pojęcia: *stan wody*, *wezbranie*, *teren zalewowy*, *polder przeciwpowodziowy*; – wymienia miejsca, gdzie w Polsce najczęściej występują powodzie; – wymienia przyczyny i skutki powodzi; – opisuje, jak zachować się w czasie powodzi.	– wskazuje na mapie miejsca zagrożone powodzią; – wymienia tradycyjne metody ochrony przeciwpowodziowej; – podaje przykłady budowli hydrotechnicznych; – podaje nazwy instytucji informujących o zagrożeniach hydrologicznych i meteorologicznych.	– opisuje wpływ warunków naturalnych i działalności człowieka na powstawanie powodzi; – podaje sposoby zagospodarowania doliny rzecznej mające na celu ograniczenie skutków powodzi.	– wyjaśnia, dlaczego na Dolnym Śląsku i w Małopolsce występują powodzie; – opisuje skutki powodzi.	– analizuje i porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej.
35. Warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze a rozwój energetyki (4.2)	– wyjaśnia pojęcia: *energetyka*, *odnawialne źródła energii*, *nieodnawialne źródła energii*; – podaje podział surowców na odnawialne i nieodnawialne.	– wymienia czynniki lokalizacji elektrowni i elektrociepłowni; – wymienia i wskazuje na mapie obszary o korzystnych warunkach do budowy elektrowni: wiatrowych, słonecznych, wodnych.	– omawia sposób wykorzystania OZE do produkcji energii; – przedstawia wady i zalety elektrowni jądrowych.	– omawia uwarunkowania rozwoju energetyki w wybranych regionach Polski (w województwach pomorskim i łódzkim).	– analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające produkcji energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych lub ją ograniczające.
36. Rozwój dużych miast a strefy podmiejskie (4.3)	– wyjaśnia pojęcia: *aglomeracja*, *metropolia*, *strefa podmiejska*; – wymienia przyczyny przenoszenia się ludzi i firm z miast na tereny podmiejskie.	– wyjaśnia pojęcie *suburbanizacja*; – przedstawia pozytywne i negatywne aspekty życia ludzi w wielkim mieście; – opisuje warunki życia w strefie podmiejskiej.	– porównuje warunki życia w wielkim mieście i strefie podmiejskiej; – wskazuje na mapie obszary metropolitalne Polski.	– – omawia zmiany w strefach podmiejskich Warszawy i Krakowa.	– porównuje obszar metropolitalny Warszawy i Krakowa w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu, stylu zabudowy oraz struktury ludności.
37. Migracje a struktura wieku i zaludnienie na obszarach wiejskich (4.4)	– wyjaśnia pojęcie *migracje wewnętrzne*; – podaje kierunki migracji wewnętrznych.	– wymienia przyczyny migracji; – wymienia skutki migracji; – potrafi korzystać z danych statystycznych (np. w roczniku statystycznym GUS).	– opisuje wpływ migracji na strukturę wieku mieszkańców i zmiany – w zaludnieniu na obszarach wiejskich na konkretnych przykładach gmin.	– analizuje na mapach tematycznych według gmin dane demograficzne, np. współczynnik salda migracji, zmiany zaludnienia, rozmieszczenie ludności w wieku poprodukcyjnym; – przedstawia sytuację demograficzną wybranych gmin na podstawie map i danych statystycznych.	– porównuje sytuację demograficzną swojej gminy z innymi gminami.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
38. Przemiany polityczne i gospodarcze po 1989 r. a struktura zatrudnienia (4.5)	– wyjaśnia pojęcia *aglomeracja policentryczna* (*konurbacja*), *aglomeracja monocentryczna*; – podaje przykłady różnych aglomeracji, wskazuje je na mapie; – wymienia gałęzie przemysłu dominujące w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.	– wymienia skutki restrukturyzacji przemysłu po 1989 r.; – wskazuje różnice między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.	– opisuje transformację gospodarki Polski po 1989 r.; – omawia przemiany gospodarcze i strukturę zatrudnienia w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.	– porównuje strukturę zatrudnienia i przemiany gospodarcze w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej na przestrzeni lat.	– analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia i przemiany gospodarcze w swoim regionie; – wymienia miejsca związane z turystyką postindustrialną.
39. Transport a rozwój działalności gospodarczej (4.6)	– wyjaśnia pojęcia: *sieć transportowa*, *węzeł transportowy*, *centrum logistyczne*, *łączność*.	– wskazuje na mapie Polski największe węzły kolejowe i drogowe; – analizuje mapy sieci transportowej Trójmiasta.	– wyjaśnia, jak transport wpływa na rozwój gospodarki; – wyjaśnia, dlaczego Trójmiasto jest ważnym węzłem komunikacyjnym.	– opisuje sieć transportową obszaru Trójmiasta.	– opisuje związki między transportem morskim i siecią dróg w pobliżu Trójmiasta a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych w Trójmieście.
40. Walory przyrodnicze i kulturowe a rozwój turystyki w wybranych regionach (4.7)	– wyjaśnia pojęcia: *turysta*, *walory turystyczne*, *infrastruktura turystyczna*; – wymienia województwa o największym natężeniu ruchu turystycznego w Polsce.	– wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Pobrzeża Bałtyku i Małopolski.	– analizuje dane statystyczne i mapy dotyczące wielkości ruchu turystycznego w Polsce; – przedstawia Pobrzeże Bałtyku i Małopolskę jako regiony turystyczne.	– porównuje turystykę Pobrzeża Bałtyku i Małopolski; – charakteryzuje wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa UNESCO.	– ocenia wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.
Dział 5. **Własny region i moja mała ojczyzna**					
42. Położenie własnego regionu i źródła informacji na jego temat (5.1)	– wyjaśnia pojęcia: *region*, *ojczyzna*, *mała ojczyzna*; – lokalizuje na mapie Polski własny region; – wyjaśnia, w jakim celu tworzy się regiony.	– wskazuje na mapie topograficznej własnego regionu najważniejsze obiekty geograficzne; – podaje kryteria podziału Polski na regiony; – wymienia źródła wiedzy o regionie.	– wyszukuje w różnych źródłach wiadomości oraz dane statystyczne o regionie, analizuje je i przedstawia.	– opisuje własny region pod względem przyrodniczym, społeczno-gospodarczym i historycznym.	– proponuje własne kryteria podziału Polski na regiony.
43. Charakterystyka środowiska przyrodniczego regionu (5.2)	– wyjaśnia pojęcia: *makroregion*, *obszary chronione*; – wymienia elementy środowiska przyrodniczego.	– podaje sposób opisu środowiska przyrodniczego własnego regionu; – korzysta z map tematycznych do opisywania własnego regionu.	– charakteryzuje elementy środowiska przyrodniczego własnego regionu.	– wśród cech środowiska przyrodniczego własnego regionu wskazuje walory przyrodnicze.	– przedstawia projekt wycieczki po własnym regionie.
44. Gospodarka regionu (5.4)	– podaje przykłady wskaźników charakteryzujących gospodarkę własnego regionu; – podaje sposób opisu gospodarki własnego regionu.	– wyszukuje w Banku Danych Lokalnych informacje dotyczące gospodarki własnego regionu;	– analizuje dane statystyczne dotyczące gospodarki własnego regionu; – wyjaśnia pojęcie *inflacja*.	– porównuje stan gospodarki własnego regionu ze stanem gospodarki w sąsiednich regionach i w całej Polsce.	– wskazuje własne propozycje zagadnień gospodarczych, które wyróżniają własny region.

45. Obserwacja zależności między elementami środowiska geograficznego (5.5)	– wyjaśnia pojęcie *środowisko geograficzne*; – wymienia elementy środowiska geograficznego; – wymienia metody poznawania środowiska geograficznego; – wskazuje interesujące i ważne miejsca w swojej miejscowości.	– charakteryzuje walory turystyczne swojej miejscowości.	– – opisuje środowisko geograficzne własnego regionu na podstawie zgromadzonych informacji.	– przedstawia zależności między elementami środowiska geograficznego w swojej miejscowości.	– podaje przykłady zależności między elementami środowiska geograficznego w skali globalnej; – ma świadomość konieczności promowania walorów swojej miejscowości.
46., 47. Prezentowanie walorów własnego regionu i planowanie wycieczki krajoznawczej (5.6)	– wyjaśnia pojęcie *krajoznawstwo*; – wymienia atrakcje turystyczne własnego regionu; – podaje przykłady sposobów prezentacji walorów przyrodniczych i kulturowych.	– potrafi zaplanować wycieczkę krajoznawczą; – wymienia narzędzia przydatne do planowania i realizacji wycieczki.	– – opisuje walory przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i ocenia ich wpływ na rozwój turystyki.	– dobiera odpowiednie mapy w celu uzyskania szukanej informacji.	– – przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność regionu jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach.
48., 49. Mała ojczyzna i jej atrakcje (5.8)	– wyjaśnia pojęcia *mała ojczyzna*, *atrakcyjność obszaru*; – rozpoznaje w terenie charakterystyczne obiekty, decydujące o atrakcyjności własnego regionu.	– wskazuje specyficzne cechy najbliższego otoczenia.	– określa więzi łączące go z miejscem zamieszkania; – wymienia organizacje lokalne działające na rzecz mieszkańców i środowiska społeczno-przyrodniczego.	– – przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej.	– przedstawia swoje propozycje budowania więzi emocjonalnych z małymi ojczyznami.
50. Zachowanie walorów środowiska geograficznego i mój wpływ na lokalną społeczność (5.9)	– wymienia problemy środowiska geograficznego w swoim regionie; – podaje przykłady działań sprzyjające zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego.	– wymienia elementy środowiska w najbliższej okolicy, które powinny być szczególnie chronione.	– przedstawia walory przyrodnicze i kulturowe własnej małej ojczyzny; – wymienia formy ochrony przyrody występujące we własnym regionie.	– ocenia stan środowiska przyrodniczego we własnym regionie.	– projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.